

Biyoetiğin Geleceği*

The Future of Bioethics

Arif Hüdai KÖKEN^a

Tıp fakültesinden mezun olduktan sonra mecburi hizmet kurasına katılmış ve bir ilçe devlet hastanesinin acil servisine atanmıştım. Büyük bir heyecanla görevime başlamıştım. Artık bir hekim olarak hasta kabul etmenin sorumluluğunu üzerimde hissediyordum. İlk birkaç günüm atandığım acil servis ortamını tanımaya çalışmakla geçti. Sonrasında ise nihayet acil servisteki ilk nöbetimi tutmaya başladım.

Nöbeti devraldığım gün sabah saatlerinde çok fazla hasta yoğunluğu yoktu. Bir hasta muayenesini bitirdikten sonra hastanede çalışan ve ilk defa gördüğüm bir memur poliklinikteki masama yaklaştı ve kendisini tanıtarak *“Bu gün hastanemize hormon cihazı alınacak ve bu cihazın alımı için ihale yapılacak. Siz de ihale komisyonundasınız. Yarım saat sonra ihale için toplantı odasında bulunmanız gerekiyor”* dedi. Çok şaşırılmıştım. Acil nöbeti tutarken bir de ihale görevi çıkmıştı. Beni ihale için görevlendirenin kim olduğunu öğrenmeye çalıştım ilk olarak. Aldığım cevap ise benim uygun görüldüğüm yönünde oldu. *“Peki acile gelen hastalar n’olacak?”* diye sorduğumda ise *“Hastaları bekletiriz ama ihale beklemez”* şeklinde oldu. Aldığım cevap çok şaşırtmıştı beni. Tıp eğitimim sürecinde hastayı merkeze koyan yaklaşım sergilememiz önerilirken, bu olayda hastayı merkeze koymayı başaramamıştım. Acil servisin o gün için sakin olmasına da güvenerek ve ciddi bir hasta gelmesi durumunda ihaleyi terk etme motivasyonu ile acil servisi diğer sağlık çalışanı personellere teslim ederek ihale toplantısına çıktım.

Belli bir süre acil hekimliği yaptıktan sonra mecburi hizmeti başka bir ilçede aile hekimi olarak yapmak üzere görevlendirildim. Küçük ve ücra bir ilçeydi gittim yer. Çalışma şartlarının zorluğunu ise göreve başladığımda görme şansını yakaladım. Bu sebepten olsa gerek ki atamayla gelen hekimlerin istifa ettiğini, dolayısıyla ilçenin dönem dönem hekimsiz kaldığını öğrendim. İlçeye aile hekimi olarak başladım başlamasına ama aile hekimliğinin yanında diğer görevleri yapmak üzere diğer birimlere de idare tarafından görevlendirildim. Bulduğum zaman zarfında aile hekimliği haricinde sağlık grup başkan vekilliği, acil hekimliği, ambulans hekimliği gibi görevleri de yapmak zorunda kaldım. Çalıştığım kurumda laboratuvar imkanları çok sınırlı olduğu gibi ilçede eczane de olmadığı için hastalar aynı gün içerisinde kendilerine reçete edilen ilaçları alma imkanı bulamıyorlardı. Bu sebepten dolayı da hastaların ilaçları gelene kadar elimizde olan imkânlarla çözümler üretmeye çalışıyorduk. Gündüzlerim poliklinik ve idari işleri yapmakla geçerken mesai saatleri dışında ise acil sağlık hizmeti sunmaya çalışıyordum. Çalıştığım zaman zarfında karşılaştığım sorunlar karşısında çözüm bulmaya çalışırken yakınımında bilgi ve tecrübesine güvenebileceğim kimse de yoktu. Var olan sorunu kendi imkânlarımla araştırarak çözmeye çalışıyordum. Bu sayede sağlık sistemini ve sorunlarını yakından tanıma fırsatı yakalamış oldum. Yaşadıklarım ve öğrendiklerimin bir neticesi olarak da gittikçe mutsuz olmaya başlamıştım.

Bu çalıştığım yerden tayin istemeye sıra gelmişti. Gitmek istediğim sağlık biriminin az sorunlu, imkânları geniş bir yerleşim yerinde olmasını istiyordum. Nitekim büyük bir ilin 112 İl Ambulans Servisine atanmıştım. Hastane öncesi acil servisin ise değişik birimlerinde çalışarak burada da farklı deneyimler elde etme şansını yakaladım. Başta sorunsuz bir yer ararken sorunların burada da var olduğunu ve çözüm için iyi bir iç motivasyonumuz olması gerektiğini günden güne anlamaya başladım. Severe çalışmaya devam etsem de mutsuzluğumun

*Bu yazı 09-12 Mayıs 2018 tarihlerinde Mersin’de düzenlenen “Türkiye Biyoetik Derneği IX. Ulusal Kongresi, Biyoetik: Dünü, Bugünü, Yarını” isimli kongrede “Biyoetik: Dünü, Bugünü, Yarını” başlıklı panel oturumunda konuşma metni olarak sunulmuştur.

^aAraştırma Görevlisi, Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik AD, Doktora Öğrencisi, HÜTF Tıp Tarihi ve Etik AD ✉ arifhudaikoken@hotmail.com
Gönderim Tarihi: 17.10.2018 • Kabul Tarihi: 02.12.2018

artmasına engel olamıyordum. İnsanların onuruna yakışır daha iyi sağlık hizmeti alabilmesi için daha başka neler yapılabileceğini araştırmaya bu açıdan kendini geliştirmek için yollar aramaya başladım.

Bir gün Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı(ÖYP) ile temel bilimlerde akademik personel yetiştirildiğini öğrendim. Hangi temel bilim branşlarını kapsadığını araştırdım Tıp Tarihi ve Etik olduğunu da öğrendim. Diğer temel tıp bilimleri branşları içerisinde bu alan ilgimi çekmişti. Daha önceden mecburi hizmet döneminde tanıştığım ve bu alanda araştırma görevlisi olmuş olan arkadaşım olduğunu anımsadım birden. Dr. Mehmet Demirci'ydi bu arkadaşım. Kendisi Pamukkale Üniversitesi'ne araştırma görevlisi olarak yerleşmiş ve dil eğitimi için bir üniversiteye doktora öncesinde görevlendirilmişti. Bunun üzerine kendisini arayıp branş hakkında bilgi almak istedim. Alana çok hâkim olmadığını söyledi, tıp etiği ve tarihi ile ilgili birkaç bildiği ve okuduğu şeyden bahsetti. Daha da ilgimi çekmeye başladı bu branş. Daha başka ne yapılabilir diye düşünürken birden aklıma Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı'nı aramak geldi. Telefonun ucunda dönemin anabilim dalı başkanı Doç. Dr. Selim Kadioğlu vardı. O kadar ilgili bir ses tonu vardı ki anlatmak mümkün değil. Tıp Tarihi ve Etik alanında lisansüstü eğitim yapmak istediğimi, bunun için kendileriyle tanışmak istediğimi söylediğimde kendisinin müsait olduğunu söyledi. Bir saat içerisinde gelebileceğimi söylediğimde samimi bir şekilde "*Bekliyorum o zaman*" dedi. Hızlı bir şekilde hazırlanıp evden çıktım.

Nihayet Selim hoca ile öğleden sonra bölümde buluşmuştum. Yanında bölümün doktora öğrencilerinden Sadık Nazik de vardı. Çok samimi bir tanışma faslından sonra içimde neden bu bölümde doktora yapma arzusu doğduğunu kısaca anlatmaya çalıştım. Hekimliği yaparken mutsuzluğumun sebeplerini anlattım kendimce. Bir arayış içerisinde olduğumu elimden geldiğince ifade ettim. Bu konuşmalar devam ederken Selim hocanın ilgiyle dinlemesi ve konuşması o kadar hoşuma gitmişti ki sanki bana değer veren birisine ulaştığım hissi kapladı beni. Çok fazla da oturmadık aslında. Kendi derdimi anlattıktan sonra ayrılmak için müsaade isterken birden önümde hocanın, sanıyorum daha önce hazırlamış olduğu bir kitap ve küçük bir kâğıda yazdığı iletişim bilgilerini görüverdim. Kendi mail adresi ve cep telefon numarası yazıyordu. Cep telefonu numarasını görünce kendimi daha yakın buldum hocaya. Kâğıdın üzerine son olarak Sadık hocanın iletişim bilgilerini yazdım. Bu samimi ortamdan sonra kitapla birlikte heyecanla bölümden ayrıldım. Kitabı okumayı heyecanla bekliyordum ve doğruca eve yöneldim.

Eve gittiğimde ilk işim kitabın sayfalarını yavaştan çevirerek iyice okumaya başlamak oldu. "*Yaman Örs Armağanı*"nı okumaya başlamıştım. İlk defa ismini duyduğum "*Türkiye Biyoetik Derneği*"nin 2005 yılında, alanın emektar hocası Profesör Dr. Yaman Örs adına çıkardığı bir kitaptı. İçindekiler kısmını incelediğimde gerek yurtiçi gerekse de yurtdışından isimlerini ilk defa duyduğum hocaların yazıları bulunduğunu gördüm. Öncelikle temalar çok ilgimi çekmişti. Tıp Tarihi ve Felsefesi, Tıp Etiği, Felsefe ve Bilim Felsefesi, Etik- Biyoetik -Çevre ve Politika temalarında alanında uzman olan hocaların çok güzel felsefi fikirler içeren yazılarını okudum. Çok heyecanlandırmıştı beni. Yaklaşık 3 gün sonra "*Acil Tıp Etiği*" başlığıyla Nil Sarı hocanın makalesinde "*Hastaneye bir hasta için çağırılan hekim, hastasına yetişmeye çalışırken trafik kazasına rastlıyor...*" cümlesine geldiğimde hekimin karar almak için yaşadığı ikilem heyecanımı ikiye katlamıştı. "*İşte bu...*" dedim içimden. Lisansüstü eğitimim için aradığım akademik disiplini nihayet bulduğum kanaatine vardım.

Yaklaşık bir hafta sonra Selim hoca ile yeniden randevulaşarak bölüme ziyarete gittim. Kendisine kararımı verdiğimi ve Tıp Tarihi ve Etik alanında lisansüstü eğitime başlayabilmem için nasıl ve hangi şartları sağlamam gerektiğini sordum. Üzücü haberi hemen orada almıştım. Yeni düzenlemeler neticesinde Çukurova Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim verilemeyeceği kesinleşmişti. Selim hocanın yardımsever ve ilgili yaklaşımı buna rağmen bitmedi. Doktora eğitimi alabileceğim alternatif üniversitelerin olduğunu öncelikle belirtti. Şehir dışına doktora eğitimi için gidip gitmeyeceğimi öncelikle sorguladı. Nerede olsa doktora yapmayı kafayı koymuştum. Zaten haftada iki gün, ayda toplam sekiz gün nöbet tutarak çalışıyordum ve kalan zamanlarımı doktora dersleri için kullanmaya kararlıydım. Selim hoca bu sefer de kendisinden haber beklememi bu açıdan bir yerle görüştüğümden sonra gelecek habere göre beni yönlendireceğini ifade etti ve o gün de içimde bir umutla ayrıldık.

Yine sanıyorum bir hafta sonra Selim hoca ile haberleştik. Kendisini ziyarete gittim. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Etik AD başkanı Prof. Dr. Serap Şahinoğlu ile mail yoluyla iletişim kurduğumu, ancak kendisi yurtdışında olduğu için yerine Prof. Dr. Yasemin Yalım hocanın lisansüstü eğitim hakkında ön görüşme yapmak için bana randevu vermek istediğini belirtti. Hatırladığım kadarıyla bir hafta içerisinde de Selim hoca sayesinde randevumu kesinleştirmiş ve Ankara'ya yola çıkmak için hazırlıklarına başlamıştım.

Randevu günü ve saati geldiğinde Yasemin hoca ile nihayet bölümde görüşme şansı yakaladım. Hocamın ilgisi de beni ziyadesiyle mutlu etmişti ve artık içimde doktora başlayacağım ümidi artmıştı. Ancak Yasemin hoca da kötü bir haber verdi. Enstitü kriterleri gereği bir lisans diploma mezuniyet ortalaması şartı vardı doktora başlamam için. Ancak lisans diploma notum o kadar da yüksek değildi. Özel öğrenci olarak başlamamda bir sakınca olmadığını, ancak resmi öğrenciliğin bu kriterlere göre mümkün olmayacağını öğrendiğimde çok üzülmüştüm. Görüşmem bittikten sonra ise üzgün bir şekilde ayrıldım.

Ankara Tıp ile Hacettepe Tıp arasındaki üst geçidin ayağına gelmiş çok üzgün bir vaziyette Hacettepe Tıp Fakültesine baktım. Ümidim kırılmıştı bir sefer. Hacettepe Üniversitesi'nde ise Selim hoca ile tanışmadan telefon yoluyla doktora programı olup olmadığını öğrenmek için aradığım Öğr. Gör. Aslıhan Akpınar hocayı anımsadım birden. Ankara Üniversitesi'nin enstitü kriterleri gibidir Hacettepe'nin kriterleri diye düşündüm önce. Gidip gitmemek konusunda bir ikilem yaşadım, ancak yine de bir şansımı denemek istedim. Gittiğimde Aslıhan hocayı yerinde randevum olmamasına rağmen buldum. Konuya doğrudan enstitü kriterlerini sormakla başladım. Şartları sağlamam konusunda bir eksiğim yabancı dil puanım olduğunu öğrendim. Alternatif bir yol olarak kriterleri tamamlayana kadar özel öğrenci olarak ders almamı önerdi Aslıhan hoca. Öncelikle bölüm başkanı Prof. Dr. Nüket Örnek Büken ile görüşmem gerekiyordu. İleri bir tarihte randevu almıştım.

Randevu günü gelmişti. Nüket hocam odasına kabul etti. Doktora yapma isteğimi anlatırken ilgiyle dinlediğini fark etmiştim. Öyle ki bir hocanın öğrenci adayına bu kadar ilgi göstereceğini hayal bile etmemiştim. Hocamın "Akademisyen olmak istiyor musun?" sorusuna verdiğim "Evet" cevabından sonra özel öğrenci olarak kayıt yaptırmamı, enstitü kriterlerini sağladıktan sonra ise doktora başlayabileceğimi belirtti ve üzerine ekledi "Senin çaba ve gayretin doğrultusunda akademik gelişimin için elimizden gelen desteği sunarız" dedi. Sevinçten uçacak gibiydim.

Klinik Etik ve Biyoetik olmak üzere iki derse özel öğrenci olarak kayıt yaptırmıştım. Nöbetimi tuttuktan sonra derslerime altı saat otobüs yolculuğu yaparak geliyordum. Yorucu oluyordu olmasına ama ders içerikleri her geçen gün doktora yapma isteğimi daha da arttırıyordu. Bu zaman zarfında yabancı dil şartını da sınav ile sağladım ve doktora öğrenciliği için önümde engel kalmamıştı. Çok yakın zamanda da Öğretim Üyesi Yerleştirme Programı (ÖYP) kapsamında Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı'na araştırma görevlisi olarak yerleşmeye hak kazanmış ve nihayet doktora eğitimimi tamamlamak üzere Hacettepe Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı'na görevlendirmem yapılmıştı.

Hacettepe Üniversitesi'ne doktora eğitimine elbette tek olarak başlamamıştım. Bölüm asistanları, ÖYP yoluyla benimle aynı şekilde görevlendirilen başka araştırma görevlisi arkadaşlarım, dışarıdan doktora derslerine gelen öğrencilerle birlikte eğitim sürecine çok hızlı bir şekilde başlamıştım. Danışman hocam almamızın zorunlu olduğu bölüm dersleri haricinde de gerek tarih gerekse de etik alanına katkı sunacak bölüm dışından dersler almamızı da bir yandan öneriyordu. Zaman zaman çok yoruluyorduk, ama çok iyi bir eğitim sürecinden geçtiğimizi her defasında öğrenci arkadaşlarımızla birbirimizi çalışmaya motive etmek için dillendiriyorduk. Bu sayede ise güzel ve uyumlu bir çalışma ekibi oluşturduk. Bunun doğal sonucu olarak da her bir arkadaşımın büyük bir sevgi ile alana ilgi gösterdiğine tanık oldum ve olmuştum.

Etkileşim içerisine girdiğim eğitim sürecinde sadece kendi bölümümüz öğrencileriyle kalmadı. Farklı bilimsel etkinliklerde (kongreler, toplantılar, sempozyumlar, paneller...) başka yerlerde doktora yapan öğrenci arkadaşlarım

da oldu. Onların da çalışmalarını, sunumlarını, bilimsel görüşlerini ilgiyle takip ettim. Kendi çalışma arkadaşlarım gibi onların da biyoetiğe dair çok önemli konular üzerinde çalıştıklarına tanık oldum.

Gözlemlerim bununla da kalmadı. Doktoraya başlamadan önce etik çalışanların sadece tıp fakültesindeki bir anabilim dalındakiler olduğunu düşünüyordum. Ancak gördüm ki veteriner, eczacılık, hemşirelik fakültelerinde de bölümler var; oralarda biyoetik üzerine çalışan hocaları, asistanları, lisansüstü öğrencileri tanıma şansı da yakaladım. Öyle ya, biyoetik sadece tıp fakültelerini ilgilendirmiyordu.

Sanki biyoetiğin geleceği, yavaş yavaş, alanında uzman değerli hocalarımız, genç akademisyen adayları ve lisansüstü öğrenciler tarafından inşa ediliyordu gibiydi.

Eğitim sürecimizde tüm lisansüstü öğrencileri benzer eğitimlerden geçiyordu. Seminer sunumları, kongrelere sözlü ve poster tebliğ hazırlamak, makale yazmak ise öğrencinin ilgi alanı doğrultusunda hazırladığı bilimsel çalışmaları oluşturuyordu. Konuşmamı hazırlamadan önce, biyoetiğin akademik geleceği olan, eğitim hayatım boyunca tanıştığım öğrenci arkadaşlarımın biyoetik konularında nelere ilgi duydukları ve ne tür çalışma yaptıklarını öğrenme arzusu doğdu içime birden. Ulaşabildiklerimden yaptıkları bilimsel çalışmaların künyelerini istedim. Ulaşamadıklarımın ise tanıyanlarından ya da internet yoluyla çalışma konularını öğrenmeye çalıştım.

Yaklaşık yirmi beş civarında lisansüstü öğrencisinin çalışma konularını, dolayısıyla ilgi duydukları alanları kabaca öğrendim ve tematik olarak kategorize ettim. Tıp tarihi, etik, tıp etiği, biyoetik, çevre etiği, politika, veteriner tarihi, veteriner etiği, eczacılık tarihi, eczacılık etiği gibi konularda çalışmalar yaptıklarını öğrendim.

İlk okuduğum kitap Yaman Örs Armağanı'na gelince; kitapta belirlenen konu başlıkları altında yazı yazan hocalarımızın sadece o konularda ilgili çalışma yapmadığını, biyoetiği ilgilendiren birçok konuda eser ürettiklerini görmüş ve okumuştum. Bugün ise hocalarımızın yetiştirdiğini yeni nesil lisansüstü öğrencilerin de, aynı hocaları gibi, çok farklı biyoetik konularda bilimsel çalışma yaptıklarını ve yapmaya devam ettiklerini tespit ettim. Değerli hocalarımızın peşinden giden ve biyoetiğin geleceğini inşa eden genç akademisyenler de yetişmeye devam ediyordu...

Değerli hocalarımızın emekler harcayarak yetiştirdiği bizleri acaba neler bekliyor? Onların himayesinde hiçbir sorumluluğumuz olmadan eğitim almak elbette çok güzel. Benim için ise ayrıca bir onurdur. Ama elbette bir gün eğitim hayatımız da bitecek ve biz de kendi sorumluluğumuzu üstlenmeye başlayacağız. Bu açıdan yakın bir gelecekte acaba biyoetik alanı için bizden beklentiler neler olacak?

Bunun ise bir ön çalışmasını yine kişisel bağlantılarımla irtibat kurduğum Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri, öğretim üyeleri ve yönetim kadrosundan ulaştıklarımla konuşma şansı yakaladım. Çünkü ben de, asistanlık eğitimim bitince Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı'na döneceğim ve görevime orada başlayacağım. Yeri gelmişken de Ahi Evran Üniversitesinin ilk tıp öğrencilerini 2016-2017 eğitim öğretim döneminde aldığını belirtmekte fayda var. Öğrenci almaya başladığı günden bu yana ise bölümde akademisyen olmadığı için HÜTF Tıp Tarihi ve Etik AD başkanı ve benim danışman hocam Prof. Dr. Nüket Örnek Büken ve diğer öğretim elemanlarının desteği ile bölüm derslerini yürütmeye çalışmaktayız.

Yakın bir gelecekte çalışmaya başlayacağım üniversitede ise öğrencilerin biyoetik ile ilgili paylaşmaya değer bulduğum görüşleri oldu. Etik eğitimi hakkında örnek olayların ve film gösterimlerinin etkili birer eğitim yöntemi olduğunu vurguladılar. Çağımızı ilerletecek çalışmalar ve iyi bir hekim olmak için etik eğitiminin şart olduğunu belirttiler. İyi hekimlik yapmak ve iyi bilimsel çalışmalar üretmek için etik kurulların önemine değindiler. İnsan klonlama, hayvanlar üzerinde genetik oynamalar, açık denizlerdeki deneyler ve hekim davranışları ile ilgili olarak kaygı duyduklarını beyan ettiler. Anabilim dalından ise etik farkındalığı arttırmak ve geçmiş ile gelecek arasında biyoetik açıdan bağlantı kurmalarını sağlayacak eğitim beklentileri olmakta. Gelişmiş bir ülke olmak için etiğe önem vermenin gerekli olduğunu, bu gerekliliğin ise sözde kalmayıp uygulamaya da geçmesi gerektiğini ifade ettiler.

Aynı üniversitede yönetim ve öğretim üyelerinin etiğin bilim politikasına yön veren önemli bir unsur olduğunu ve geleceğin üniversitelerinin etik konulara verdiği önemle farkını ortaya koyacaklarını görüş olarak bildirdiler. Anabilim dalından eğitim konusundaki beklentilerini öğrencilerin tıp ahlakını kavramaları, etik sorunların çözme yollarını öğrenmeleri, geçmiş ve gelecek arasında bağlantı kurmaları, iyi hekim olmaları, mesleki sorumluluğun farkına varmaları, iyi araştırmacı olmaları, temel ve klinik tıp asistanlarına etik eğitimi almalarını sağlamak için çalışmalar ve bu çalışmaların eğitim müfredatında uygulanması olarak belirttiler. Üniversitede yapılacak olan bilimsel araştırmalarla ilgili olarak da araştırma etik kurulu üyesi olarak katkı sunmayı, etik kurul dosyası hazırlama konusunda danışmanlık yapmayı, araştırma ve yayın etiği hakkında akademisyenlere eğitim vermeyi beklediklerini vurguladılar. Tıp fakültesi hastanesinde ise sağlık hizmeti sunumuna katkı sağlamak açısından hasta ve sağlık çalışanı hakları başta olmak üzere hizmet akışı çerçevesinde gerekli durumlarda etik danışmanlık alma beklentilerinin olduğunu vurguladılar.

Bu arada dünyada biyoetik nereye gidiyordu? Bu gün genç akademisyen adaylarının yaptığı çalışmalar dünya genelindeki biyoetik yaklaşımlara paralel miydi? Yoksa Türkiye özelindeki biyoetik konularla mı sınırlı kalıyordu? Yeni kurulan bir tıp fakültesindeki öğrencilerin, yönetim ve öğretim elemanlarının görüş ve beklentilerinin dünya genelindeki etik ile ilgili gelişme ve çalışmalar arasındaki yeri neresiydi? Bu soruların kendimce cevaplarını aramaya başladım şimdiden.

İlgili veri tabanlarından biyoetik ile ilgili çalışmaları taradım bunun üzerine. İlk olarak karşıma çıkan sonuç Yaman Örs Armağanı'nda yazısı olan hocalarımızın seneler öncesinden bugünün biyoetik konularına ışık tutacak fikirler ve görüşler kaleme aldıkları oldu. Bugünün lisansüstü öğrencilerinin dünya genelinde yapılan biyoetikle ilgili çalışmalardan geri kalmadıklarını da gördüm. Dolayısıyla eğitimlerinden geçtiğimiz değerli hocalarımızın bizlere kazandırdığı bilimsel perspektif entelektüel ürünlere de artık yansıyor, ileride bu şekilde devam edecek anlaşılabilir. Biyoetik açısından geleceğe daha da olumlu bakmamı sağlayan önemli bir ayrıntı yakaladığımı düşünüyorum artık.

Gelelim yeni kurulan bir üniversitenin biyoetik ile ilgili beklentilerine. Her ne kadar geleceğe umutla baksam da etikle ilgili olarak Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin benden beklentileri beni ciddi bir şekilde kaygılandırmıştı. Benden diyorum, çünkü anabilim dalının araştırma görevlisi olarak çalışan tek akademik personeliyim. Çalışma konusu çok geniş olan böyle bir akademik disipline her yönüyle hâkim olmam ve beklentilere layıkıyla cevap vermem mümkün olacak mı? Kendimden açıkçası hiç emin değilim. Bu sebepten dolayı da kaygım da hissettiğim bilimsel sorumluluk duygumla beraber giderek artıyor gerçekten. Ama bir yandan da bu durumda sadece ben olmadığımı düşünerek rahatlamaya çalışıyorum. Türkiye'de birçok fakülte bulunuyor, ama biyoetik konusunda çalışan akademisyen sayısı gerçekten çok az. Onlar da gerçekten çok ciddi olarak zorluklar ve kaygılar yaşıyorlardır. Ama eminim ki etiğe olan sevgileri çalışmalarını devam ettirecek önemli bir iç motivasyon sağlıyordur.

Alanımızın, özveriyle çalışan başta hocaları ve değerli akademisyenleri olmak üzere, daha birçok yetişmiş nitelikli akademisyene ihtiyacı olduğunu şimdiden görmeye başladığımı düşünüyorum. Bugünün öğrencileri olarak bizler, biyoetiğe ilişkin konulardan çalışmalarımızı yaparken akademik yaşamımızla da çevremize örnek olmak üzere bu bayrağı değerli hocalarımızdan devralmaya hazır olduğumuzu belirtmek istiyorum. Heyecanla çalışan hocalarımızın heyecanını bizler de hissediyor ve umutla geleceğe bakarak sorumluluk almaya hazır olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Son olarak biyoetiğin yarını hakkında Bülent Ecevit'in "Yarın" isimli şiiri bana çok şey anlattığı için sizlerle de paylaşmak istiyorum. Saygı ve sevgilerimle...

*Bir şeyler olacak yarın
Duruşundan belli
Kırdaki atların
Bulutların koşuşundan belli
Kazışından köstebeklerin toprağı*

*Karıncaların telâşından belli
Bir şeyler olacak yarın
Belki bir tomurcuk
Belki bir ağacın düşen yaprağı
Belki de bir çocuk*

*Pek o kadar göremesek de uzağı
Kuşların uçuşundan belli
Bir şeyler olacak yarın
Öbür günden önemsiz
Yarından önemli*